

I. 6. Újmama

Egy kora nyári napon, Kolozsvári útjáról hazatérve, Rákhel néni behívott a nappali szobába, Margitot kiküldte, nagyon komoly arccal leült és magához intett. Próbáltam kitalálni nagy sebesen, hogy mi rosszat követtem el, de Rákhel néni nem adott időt. Rám nézett, nem haragos csak nagyon komoly szemekkel és ezt mondta: „Albi, Apád megnősül.” Majd látva tétova arcomat, megmagyarázta: „Mostohaanyád lesz hamarosan.”

A *mostoha* szó megdöbbenett. Sok mesét hallottam mostohákról, s egyik se volt barátságos. Nem szóltam semmit, de úgy látszik megérezte döbbenetemet, mert gyöngéden magához húzott és megölelt. „Mi mindég veled maradunk” mondta és megcsókolt „s ne félj a szótól, hogy mostoha. Sok jó mostoha is van, több, mint rossz. Anyád lesz Ila, meglátod.”

Ekkor tudtam meg, hogy Apám új feleségének Ila lesz a neve. Izabella, báró Mannsberg Izabella. Bécsben ismerkedtek meg, a kórházban. Ő is önkéntes ápolónő volt, mint Marika néni.

De sok időm nem volt a „mostohaanya” gondolatán tűnődni. Minden egyébnél súlyosabb volt a gondolat, hogy Rákhel néni elköltözik tőlünk, s így Margit is. Kolozsvárra költöznek s nem leszünk többé együtt. A költözködés pedig megkezdődött nyomban. Borzalmas volt. Több igásszekényi bútort hordtak be Szamosújvárra, a vasútállomásra, s hoztak ki helyükbe idegen bútorokat, ládákat, mindenfélét. Megtöltötték velök a szobákat. Rákhel néni szobáját, a gyermekszobát, ahol Margittal együtt laktunk. Számomra külön szobát rendeztek be a földszinten, ahol együtt kellett aludnom a „nevelő úrral”, mert akkor már ilyesmi is volt mellettem, mint Margit mellett Mademoiselle Tox. Az én nevelőm egy magas fiatalember volt, aki tanárnak készült és megkívánta, hogy a cselédség „tanár úrnak” szólítsa, így annak szólítottam én is. Ő kellett tanítson az írás és olvasás mesterségére, amit én már négyéves koromban megtanultam Nagymamától, aki egy fillérig fizetett minden bekarikázott betűért, amit az újságban találtam, kezdve az „a” betűvel és később levont ebből egy fillért minden betűért, amit elmulasztottam bekarikázni.

Ha ma, ennyi esztendő múltával visszagondolok erre az időre, azt hiszem, ez volt életem legnehezebb szakasza. Amikor Rákhel néni felült a kocsira, Margit megcsókolt és felült melléje, s a kocsi elindult velök, le a hosszú, kanyargós kerti úton, a jázminbokrok mellett, ahol bújócskát játszottunk volt, a fehér törzsű nyírfák mellett, ahol a homokláda volt, melyben még ott szomorkodtak Margit ott felejtett játéka. Aztán a kocsi eltűnt velök a fenyves mögött, és én tudtam, fájdalmasan tudtam, hogy nem fog visszatérni soha.

Elöntöttek a könnyek, leszaladtam a bokrok közé, és zokogtam. Aztán egy nyirkos kutyaorr érintette meg az arcomat. Menyecske volt, a kis sárga tacska, Apám kutyája. Magamhoz öleltem és sírtam, sírtam, sírtam. Senki nem jött le a bokrok közé, értem, csak Menyecske. Mindenki mást lefoglalt a háztakarítás, készülődés az új asszony fogadására. A „tanár úr” pedig írta lelkesen az ünnepi beszédet, amit nekem kellett elmondanom majd „az új mama” érkezésekor. Amiről én nem is tudtam.

Ha jól emlékszem, három napra rá történt az „érkezés”. Fehér galléros sötétkék bársonyruhámba öltöztettek, markomba nyomtak egy nagy virágcsokrot, s ott kellett álljak az ajtó előtt, amikor a nagy fekete automobil megállt a ház előtt. Előbb Apám szállt le a vezető-ülésről, átjött a másik oldalra, s leemelt onnan egy sárga bőrkabátos asszonyt, míg az egyenruhás sofőr ült feszesen, mellén összefont karokkal. A tanár úr megbökött engem, egy lépéssel előbbre tolt, s én belekezdtem a betanult leckébe, mely így kezdődött:

- Szeretett Apám és Anyám...!

Elhadartam a betanult leckét, nyújtottam a virágcsokrot s vártam. Egy kesztyűs kéz kinyúlt a virágokért, egy másik kesztyűs kéz megérintette a fejemet s egy idegen hang ennyit mondott:

- Milyen kedves...

Aztán félretoltak az útból, Apám, aki egyenruhás volt, és az idegen bőrkabátos asszony beléptek a házba, fölmentek a lépcsőn, a sofőr meg a cselédek kiszedték a poggyászt a fényes fekete automobilból és hordták be a házba. Én meg ott álltam az ajtó előtt, hátam megett a tanár úrral és nem volt ott senki, aki egy szót szólt volna hozzám. Lebandukoltam a kertbe, a bokrok közé, leültem és mintha csak jég engedett volna föl bennem, elkezdtem sirni. Aztán egyszerre csak ott éreztem az arcom bőrén egy kutya nyirkos orrát. Mindkét karommal átöleltem a Menyecske nyakát és valami úgy zajgott bennem, hogy zokognom kellett.

Egyszer már írtam erről, sok ideje annak, a Titokzatos őzbak című könyvem egyik fejezetében. Akkora nyomot hagyott a lelkemben.

Ennyi sok hosszú esztendő után, ha visszagondolok erre a napra, nem érzek egyebet, csak mély szomorúságot. Ebből az asszonyból hiányzott valami, az a meleg valami, ami ott van valahol minden

asszony lelkében. Élete végéig hűséges volt urához, mint egy alázatos kutya, bármit is követett el ellene. De szeretetet soha nem éreztem áradni belőle. Gondomat viselte, mint egy kötelességet, amit el kell végezni. De még annyi sok év után sem fűzött össze bennünket semmi, amit érzésnek lehetne mondani. Mégis: tisztelettel hajlok meg emléke előtt, mert olyant cselekedett, amire nem tudok példát.

A román kommunizmus elől Apám is, ő is Dunántúlra menekedtek. De rövid hat évvel a menekülés után ő „hazatért”, hogy megmentse az otthonból, ami még menthető. A vasútra még volt pénze, de többre már nem futotta. Gyalog indult neki az országútnak, Szamosújvárról Szentgothárdra. Gyalog és élelem nélkül. A ház, mely annyi évig otthona volt, még állt a dombtetőn. A falu népe kigyűlt az országút szélire, míg fáradtan vonszolta magát „hazafele”. Asszonyok sóhajtozva, sokan sírva nézték. De senki se mert odamenni hozzá. Emberek csúnya szavakkal szidták a „hajdani grófnét”, és senkinek egy jó szava sem volt. Pedig hány alkalommal segített mindegyiken kórházban szerzett tudásával és tapasztalataival! Fölvánszorgott a kopár domboldalon, ami valaha a híres park volt. A ház elején a Román Kommunista Párt táblája csüngött. Mikor a román csendőrök ráfordultak, hogy „mit keresel itt, bűdös magyar kurva” egyszerűen azt felelte: „hazajöttem, ez az otthonom”. Valamennyien ismerték, tudták, hogy nem tett semmi rosszat, de jó volt mindenkihez, akinek segítségre volt szüksége. Bezárták a hajdani gyerekszobába, ahol az emlékek súlya alatt megroppant újra meg újra. Fegyveres suhancokkal őriztették nappal és éjjel, akik gúnyt űztek belőle, bár ismerték őt jól. És újra meg újra feltették neki ugyanazt a kérdést: miért jött haza? S a válasz ugyanaz volt: mert ez az otthonom, jussom van itt lenni. Faggatták hivatalos emberek, hogy hol van az Apám? Hol vagyok én?

„Nem tudom” - felelte - „honnán tudnám?” Verték, kínozták ocsmány módszereikkel. De csak annyit mondott újra, meg újra: „nem tudom, nem tudom!”

Végül is a katolikus egyház egy papja – mivel katolikus volt – kijárta, hogy elhelyezzék szegényt az egyik katolikus zárdában, mint kertészt. Szegényke, ma már bizonyára nem él. De bárhol is van, legyen ez a kis írás virágkoszorú a sírján, virág, amit sok-sok gonosz évvel ezelőtt nem vett át tőlem.